

A Kúria a dr. Zsendovits Júlia ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű, III. rendű, IV. rendű, V. rendű és a dr. Ocsák József ügyvéd által képviselt VI. rendű felpereseknek a dr. Kizákisz Gyula ügyvéd által képviselt alperes ellen szóbeli végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Váci Városi Bíróság előtt 4.P.21.339/2008. számon folyamatban volt és a Pest Megyei Bíróság 3.Pf.20.563/2011/5. számú ítéletével befejezett perében a jogerős ítélet ellen a VI. rendű felperes részéről 123. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

i t é l e t e t:

A Kúria a Pest Megyei Bíróság 3.Pf.20.563/2011/5. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a VI. rendű felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az alperesnek 50.000 (ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

Az örökhagyó és az I-V. rendű felperesek szülei, a VI. rendű felperes, valamint az alperes édesanyja, B.M. testvérek voltak. Az örökhagyó az elhunytát megelőző években viszonylag zárkózott életet élt. Ebben közrejátszott, hogy egyetlen gyermeke 2003-ban elhunyt. Rokonaival alkalomszerűen tartotta a kapcsolatot, de az I-V. rendű felperesekkel 2007-től már nem találkozott. Lánya halála után annak lakását megtartotta, a két lakás között az évszakok szerint töltötte az idejét. Az örökhagyót egyre gyakrabban látogatta az alperes és B.M. nevű testvére. Az alperes az örökhagyó közelébe hozta hetente több alkalommal is gyógykezelésre gyermekét, és így rendszeren látogatta az örökhagyót, segített neki a bevásárlásban, adott esetben intézte egyéb ügyeit.

2008. február 20-án B.M. meglátogatta az örökhagyót, akit az alperes szállított az örökhagyóhoz. Az örökhagyó kérésére testvére az éjszakát vele töltötte. Az alperes a lakásból elment, de másnap a bevásárlást követően, gyermekével együtt, ismét felment az örökhagyó lakásába, hogy édesanyját hazavigye és a vásárolt dolgokat átadja.

Az örökhagyó a halálát megelőző két hétben fájlalta a kezét, de orvoshoz nem volt hajlandó elmenni. Február 20-án is visszautasította az orvosi ellátást. Február 21-én a reggeli órákban az örökhagyó továbbra is fájlalta a kezét. A testvére azt tapasztalta, hogy a keze hirtelen megfehéredett, görcsbe rándult, majd megfeketedett. A testvér azt is észrevette, hogy nehezebben vesz levegőt. Mivel az örökhagyó akkor már egyedül fészüklödni sem tudott, ezért megfésülte, segített az öltözködésben és teát készített neki.

Mielőtt az alperes felment édesanyjáért az örökhagyóhoz, telefonált neki **B.Diána**, akit korábban már több alkalommal vitt haza kocsiival. Ezen a napon **B.Diána** testvére, **B. Dániel** is a városban tartózkodott. Az iskolát, bevásárlást követően a két testvér megbeszélte, hogy miután az alperes is hazamegy, ezért el tudja őket vinni, így vele mennek haza. Az alperes ugyanakkor közölte velük, hogy a bevásárolt dolgokat még fel kell vinnie nagynénjének, azaz az örökhagyónak, és onnan az édesanyját is el kell hoznia. Az alperesnél csomagok voltak és vele volt gyermeke is, ezért **B.Diána** és **B. Dániel** segített az örökhagyó lakásába való felmenetelben. A lakásba érkezve az örökhagyó testvére azzal fogadta lányát, az alperest, hogy a testvéreinek orvosra van szüksége. Azt is elmondta, hogy nehezebben veszi a levegőt. Mind a testvére, mind pedig az alperes azt észlelte, hogy az örökhagyó keze időközben megfeketedett. Az alperes az örökhagyó előző napi állapotához képest tapasztalta, hogy állapota romlott, ezért azt kezdeményezte, hogy mentőt hívjanak. Ezt az örökhagyó már nem kifogásolta.

Az alperes telefonhívását a mentők 11 óra 30 perckor vették és 11 óra 39 perckor már a lakásban voltak. A mentők hívása közben az alperessel érkezett testvéreket az örökhagyó megkérte, hogy menjenek vele. Beléjük karolt, bementek a szobába és ott leültek. Az örökhagyó a **testvéreknek** elmondta, hogy kórházba kell mennie és ezért végrendelkezni kíván. Elmondta továbbá, hogy mindent az alperesre kíván hagyni, mert nagyon rendes és sokat segít neki. Miután kórházba megy, bármi történhet vele, ezért szerette volna ezt a tanúkkal közölni. Azt is kérte, hogy hívják be az alperest, amit **B. Dániel** meg is tett. Az alperes ezt követően lépett be a szobába és az örökhagyó neki is elmondta, hogy mindent rá hagyott, azt szeretné, hogy az alperes örökölje minden vagyonát.

Miután a testvérek meghallották, hogy jön a mentő, az alperes gyermekével lementek a lakásból, mert nem akartak útban lenni. A mentők az örökhagyót a helyszínen ellátták. A mentői esetlap tartalma szerint az örökhagyónak a mellkasa fájt, karja zsibbadt, reggel arra ébredt, hogy fáj a jobb keze, a kezét nehezen tudja mozgatni és az hideg, tegnap óta fullad és terhelésre a mellkasa is

fáj. Azt is tartalmazta, hogy a beszállítás indoka kardiális decompensatio, pitvar fibrilláció és a bal kar embolisatioja; arithmiás és tachycardias az örökhagyó szívműködése, a tüdők felett bronchiális szörtyzörej hallható, a pulzusa 180/perc. A mentőorvos az örökhagyó erős fájdalmára morfiumot is adott. A sürgősségi ellátást követően a mentő az örökhagyót az Klinikára szállította, ahol rögzítették, hogy részletes anamnézis nem volt tőle felvehető, ugyanakkor a kérdésekre adekvát válaszokat adott. A kórházban a kezét megműtötték, a trombust eltávolították. A vizsgálatkor friss és idült trombust is észleltek. A kórházi iratok alapján a műtét után az éjszakai órákban súlyos szívelégtelenség alakult ki, amelyet nem tudtak rendezni és amely miatt az örökhagyó 2008. február 23-án 00 óra 10 perckor elhunyt.

A közjegyző a hagyatéki eljárás során megállapította, hogy a felperesek és az alperes között öröklési vita áll fenn, ezért 3/4 részben a hagyatékot ideiglenes hatállyal, 1/4 részben teljes hatállyal adta át az alperesnek szóbeli végrendeleti öröklés jogcímén.

A felperesek keresetükben kérték a szóbeli végrendelet érvénytelenségének a megállapítását. Arra hivatkoztak, hogy az örökhagyónak nem állt szándékában végrendelkezni és így eltérni a törvényes öröklés rendjétől, a végrendeleti tanúk által a végrendelkezés körülményeire tett előadás életszerűtlen, az túl egybehangzó. Vitatták, hogy a mentők kiérkezése előtt az örökhagyó fizikai állapotára tekintettel már képes volt kinyilvánítani a végakarátát, másfelől kétsége vonták azt is, hogy az örökhagyó írásbeli végrendelet elkészítésére nem volt képes.

Az elsőfokú bíróság a felperesek keresetét elutasította.

Az ítélet indokolása szerint az örökhagyó a szóbeli végrendelet megtételekor életét fenyegető rendkívüli helyzetben volt. Az elsőfokú bíróság hivatkozott a szakértő nyilatkozatára, miszerint az örökhagyó korát is és a betegségét is figyelembe véve olyan egészségügyi helyzetben volt, hogy a szíve bármelyik pillanatban leállhatott. Az örökhagyót kezelő orvosok is úgy nyilatkoztak, hogy az örökhagyó betegsége, kézembóliája, de a pitvar fibrilláció és a 180/perc szívfrekvencia is azt jelenti, hogy az örökhagyó állapota nagyon rövid időn belül is romolhat, illetve veszélyhelyzet kialakulhat.

Az örökhagyó magas kora (84 év), továbbá az, hogy orvosi kezelés alatt nem állt, és hirtelen azt érezte, hogy fullad, állapota romlik, szinte alig kap levegőt, a keze befeketedik és azt nem tudja használni és magát sem tudja ellátni, mind megállapíthatóvá teszik azt az élethelyzetet, amely egyrészt ténylegesen az örökhagyó veszélyhelyzetét igazolja, másrészt az örökhagyóban azt

az érzetet kelti, hogy komoly veszélyhelyzetben van. Azt, hogy a halált is átfogta a tudata, igazolja az a kijelentése: ha vele bármi történik a kórházban, akkor arra az esetre tette a szóbeli végrendeletet.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a perbeli esetben a Ptk. 634.§-a által megkívánt másik törvényi feltétel – az örökhagyó írásbeli végrendelet megtételére nem, vagy csak jelentékeny nehézséggel lett volna képes – is fennállott. Hivatkozott arra, hogy az örökhagyó jobbkezes volt, és a jobb kezén alakult ki az embólia. Egyértelmű adat volt arra, hogy az örökhagyó ekkor a kezét már nem tudta használni, már az utolsó két hétben is egyre rosszabb volt a jobb kéz használhatósága, és az utolsó nap már fésülni sem tudott. Az írásképtelenség mellett az „időfaktor” is azt igazolta, hogy írásbeli végrendeletet az örökhagyó nem készíthetett: a mentő néhány percen belül a lakáshoz ért és megkezdték az örökhagyó egészségügyi ellátását.

Az elsőfokú bíróság a tanúk kihallgatása alapján bizonyítottanak találta, hogy az örökhagyó képes volt azonban az akaratnyilvánításra, és bizonyítottanak találta magát a szóbeli végrendelet megtételét, amint azt is, hogy annak során a Ptk. 635.§ (1) bekezdésében foglaltak is megvalósultak. E körben utalt arra, hogy az alperes édesanyja, az örökhagyó testvére is megerősítette: tanúvallomásában az örökhagyó beszélt, ült a fotelban és még a mentősök ottléte idején is utasításokat adott a csomagja összekészítésére. A mentőorvos is rögzítette, hogy széken ül és a jobb kezét fogja, azt fájlalja. A mentőorvos az örökhagyó saját előadásaként rögzítette, hogy reggel arra ébredt: fájt a keze, zsibbadt. A mentőorvos tehát a lakásban az örökhagyót ülve találta, vele beszélt is, aki az állapotáról adekvát válaszokat adott. A mentőorvos tanúkénti kihallgatása során azt is elmondta, hogy amennyiben a tudatával vagy beszédképességével kapcsolatban probléma lett volna, azt az esetlapon rögzítette volna, hiszen az ilyen esetben kötelező. Az a körülmény, hogy a morfium beadása után a kórházban már más állapotban látták, és azt is figyelembe véve, hogy az állapota az orvosok szerint akár néhány perc alatt is jelentősen változhatott, nem ad alapot olyan következtetésre, hogy az örökhagyó fizikai állapotára tekintettel nem tehetett szóbeli végrendeletet.

Az elsőfokú bíróság a végrendelet megtételének a körülményeit illetően a végrendeleti tanúk előadását hitelesnek tartotta. A tanúk rövid ideig tartózkodtak az örökhagyó lakásában. Ott rövid, de fontos esemény történt, amit más megfogalmazásban, mást hangsúlyozva, de a tényeket tekintve azonosan mondtak el. Utalt arra, hogy a tanúvallomások a tanúk egyéniségének jellemzőjét magukon hordozták, a tanúk egybehangzó nyilatkozata nem lehetett oka a valóság megkérdőjelezésének. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a végrendelet tartalmához kétség nem férhetett, mert a tanúk előtt az örökhagyó kijelentette, hogy ez a végakarata és a

végakarátának tartalmát is elmondta; a tanúk ezt egybehangzóan erősítették meg.

Az elsőfokú ítélet ellen a VI. rendű felperes élt fellebbezéssel, amelyben elsődlegesen annak megváltoztatását és a kereseti kérelemnek való helyt adó ítélet meghozatalát, másodlagosan pedig annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalásra és újabb határozat hozatalára utasítását kérte.

Az örökhagyó végrendelkezési képességével kapcsolatban arra hivatkozott, hogy változatlan álláspontja szerint teljességgel kizárható az, hogy az örökhagyó a mentők kiérkezését követően és kórházba szállítását közvetlenül megelőzően, nem több mint 9 perc leforgása alatt, az adott állapotában az alperes által előadott módon képes volt vagy lehetett volna cselekedni.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét - annak helyes indokaira hivatkozással - helybenhagyta.

A jogerős ítélet ellen a VI. rendű felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben - tartalma szerint - a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a keresete szerinti határozat meghozatalát kérte. Egyrészről arra hivatkozott, hogy az örökhagyó a perbeli időpontban nem tett szóbeli végrendeletet, mert orvosilag bizonyítható, hogy fizikailag és szellemileg nem volt abban az állapotban. Másrészről pedig fenntartotta azt az álláspontját, hogy nem álltak fenn a szóbeli végrendelet érvényes megtételének a jogszabályban foglalt feltételei. Állította, hogy a perben kirendelt igazságügyi szakértő nem tudott hitelesen nyilatkozni a tekintetben, hogy az örökhagyó a vizsgált időpontban milyen tudati állapotban volt, ellenben a kiérkező mentőorvos által kiállított esetlap súlyos oxigénhiányos állapotról tanúskodik, amelynek eredményeképpen az örökhagyó a környezetével már nem tudott kommunikálni. Ezen túlmenően kétségbe vonta azt is, hogy az örökhagyónak szándékában állt volna végrendelkezni.

Másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását kérte azzal, hogy a bíróság a megismételt eljárásban a kirendelt igazságügyi szakértő által készített szakvélemény felülvizsgálatát rendelje el.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában történő fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Ptk. 634.§-a szerint szóbeli végrendeletet az tehet, aki életét fenyegető rendkívüli helyzetben van és írásbeli végrendeletet egyáltalán nem, vagy csak jelentékeny nehézséggel tehetne. A Ptk.

635.§ (1) bekezdése szerint a szóbeli végrendelet akkor érvényes, ha a végrendelkező két tanú együttes jelenlétében, a tanúk által értett nyelven végakarátát egész terjedelemben szóban előadja, és ez alkalommal kijelenti, hogy szóbeli nyilatkozata az ő végrendelete.

A perben eljáró bíróságoknak elsődlegesen azt kellett eldönteniük, hogy az alperes érdemi védekezésében foglaltak szerint az örökhagyó valóban képes volt szóban végrendelkezni és azt meg is tette. Az elsőfokú bíróság teljes körű bizonyítási eljárást folytatott le, amelynek során az alperes személyes meghallgatásán túl tanúként hallgatta ki mindazokat, akik a szóbeli végrendelet megtételekor jelen voltak. Kihallgatta továbbá az örökhagyót ellátó orvosokat is. A bíróság a tanúk kihallgatása során kialakult közvetlen benyomása, a nyilatkozatok tartalmának egybevetése és a perben beszerzett egyéb bizonyítékok mérlegelése eredményeképpen jutott arra a következtetésre, hogy az alperes által előadott tényállást valósnak fogadja el. Külön kitért arra is, hogy miért tartotta életszerűnek a végrendeleti tanúk előadását.

Az eljárás során beszerzett igazságügyi orvosszakértői vélemény megállapításai is a tanúvallomások hitelességét támasztották alá. A szakvélemény is megerősítette, hogy az örökhagyó 2008. február 21-én a kórházba történő beszállítását közvetlenül megelőzően olyan állapotban volt, hogy képes volt szóban végrendelkezni. Ebben az időpontban képes lehetett környezetével kommunikálni, beszédkézsége a mentő érkezése előtt nem volt akadályoztatva, tehát összefüggő mondatok előadására is képes volt. A szakértő a szakvélemény elkészítése során áttanulmányozta az örökhagyó kórházba szállításától az elhunytáig készült összes orvosi dokumentációt és értékelte a perben kihallgatott, az örökhagyóval kapcsolatba került orvosok vallomását is. Az elsőfokú bíróság a szakvéleményt aggálytalannak találta, ezért sürgősségnek ítélte meg újabb szakvélemény beszerzését.

A Kúria egyetértett a jogerős ítéletben foglaltakkal abban is, hogy az örökhagyó a végintézkedés megtételekor az életét fenyegető rendkívüli helyzetben volt. A perben beszerzett orvosszakértői vélemény, a tanúk vallomásai, a kórbonctani jegyzőkönyv adatai szerint az örökhagyó állapota a kórházba szállítás napján rohamosan romlott. Fulladt, jobb karjában erős fájdalmat érzett, mozgatni nem tudta, karja elfeketedett. A kórházi felvételkor súlyos cardiopulmonális állapotot, magas frekvenciájú pitvar fibrillációt, trombózist rögzítettek. Az orvosi beavatkozás ellenére két nappal később elhunyt. Mindezeknél fogva a szóbeli végrendelet szempontjából az örökhagyó egészségének gyakorlatilag minden előzetes betegségi folyamat, tünet nélkül bekövetkező romlása, állapotának súlyos hanyatlása megalapozta azt a megállapítást, hogy az életét fenyegető és egyben rendkívüli helyzetben volt. Ez utóbbi a Legfelsőbb Bíróság PK 88. számú állásfoglalásának b)

pontjához fűzött indokolása szerint olyan jogi fogalom, aminek megítélése nem feltétlenül igényel szakértői bizonyítást. Az örökhagyó állapotának hirtelen változása olyan helyzet, ami a közfelfogás szerinti is rendkívülinek minősül.

A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem okszerűtlen az a következtetés sem, hogy az örökhagyó a szóbeli végrendelet megtételekor már nem volt képes írásbeli végrendeletet tenni. A jelenlévő tanúk vallomásai és az orvosi szakvélemény adatai is egyértelműen igazolják, hogy a jobb kezét betegségéből adódó állapota miatt már egyáltalán nem tudta használni. Rohamosan romló állapota miatt - ahogyan erre az elsőfokú bíróság is helyesen utalt - ettől függetlenül sem volt már olyan fizikai és lelki állapotban, hogy írásban végrendelkezzen.

Az elsőfokú bíróság a feltárt bizonyítékok mérlegelésével állapította meg a tényállást, ítéletében pedig - az előzőek szerint - részletes indokát adta annak, hogy a mérlegelés körébe vont adatokat miért fogadta el valósnak.

A Pp. 206.§ (1) bekezdése alapján a bizonyítékok összességében való értékelése és az egyes bizonyítékok bizonyító erejének meghatározása a bíróság feladata. A jogerős ítélet alapjául szolgáló történeti tényállás szerinti eseménysort a közvetlenség mint az igazságszolgáltatás egyik alapelvének biztosításával lefolytatott tárgyalás eredményeként, a bizonyítékok egészének mérlegelésével, bizonyított tények alapján állapította meg.

A mérlegelés a bíróságnak az a tevékenysége („következtetési művelet”), aminek eredményét a belső meggyőződése révén alakítja ki. Az adott esetben sem a bizonyítási eljárást közvetlenül lefolytató elsőfokú, sem a reformatórius jogkörénél fogva a bizonyítékok felülmérlegelésére jogosult másodfokú bíróságnak nem volt kétsége a végrendeleti tanúk szavahihetőségét illetően.

A fellebbezés mint rendes és a felülvizsgálat mint rendkívüli perorvoslat szabályainak egybevetéséből az a következtetés adódik, hogy a felülvizsgálati eljárás keretében a bizonyítékok újabb értékelésére, azok felülmérlegelésére általában nincs jogi lehetőség. A kifejtettek értelmében a perbeli esetben e főszabálytól való eltérésre alapot adó okok pedig nem álltak fenn.

Ennélfogva a felülvizsgálati eljárásban nem vezethetett eredményre a VI. rendű felperesnek az az érvelése, hogy az örökhagyónak a tanúkkal együtt töltött idő rövidsége miatt nem volt lehetősége érvényes végrendeletet tenni.

Mindezeket egybevetve a Kúria megállapította, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem jogszabálysértő, ezért azt a Pp. 275.§ (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A felülvizsgálati kérelem nem vezetett eredményre, ezért a Kúria a VI. rendű felperest kötelezte a Pp. 270.§ (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 78.§ (1) bekezdése szerint az alperes felülvizsgálati eljárási költségének a megfizetésére, amely jogi képviselője munkadíjából áll. Ennek összegét a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3.§ (2) és (5) bekezdése szerint határozta meg azzal, hogy az az általános forgalmi adót is tartalmazza.

A Kúria az ügyben a Pp. 274.§ (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül határozott.

Budapest, 2012. június 20.

Dr. Orosz Árpád a tanács elnöke s.k., Dr. Kiss Gábor előadó bíró s.k., Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes bíró s.k.

Sipos

a kiadmány hitelével:

bíróági ügyintéző